

KRÚDY GYULA A SZÉPÍRÓ, A HALHATATLAN LEGENDA

Nyíregyháza, 1878. október 21. – Budapest, 1933. május 12.)
író, újságíró, a magyar modern próza kiemelkedő alakja.

A KIS KRÚDY, MINT CSELÉDLÁNY FIA

Apja, Krúdy Gyula (1850–1900) dzsentrifómódú ügyvéd, városi képviselő, kismemesi gyökerekkel. Anyja, Csákányi Julianna, a Krúdy család cselédje, alacsonyabb származású. A tizedik gyermekük születése után kötöttek házasságot. Az író elsőszülöttként látta meg a napvilágot. Nagypapa tudomására jutott, hogy a család szobalánya, az akkor 18 éves Csákányi Julianna gyermeket vár fiától, haragjában elzavarta a szolgálólányt a háztól, aki pár hónapig terhesen kőművesek mellett dolgozott. Krúdy apja azonban szobát bérelt számára, és ezt látván a család is megengyhült, a szolgálólányt, fiuk párjaként visszafogadták. Krúdy szülei nagyon eltérő társadalmi rangjának köszönhetően jól ismerte a szegénység és a gazdagság világát is, ami írói munkásságán lépten-nyomon felfedezhető.

Anyjától, s talán még inkább apai nagyanyjától, Radics Máriától örökölte színes fantáziáját, bohémsága bizonyára Krúdy nagypapjától, a 48-as honvéd vitéztől és legendás nőcsábásztól ered. Apja józan életű ügyvéd volt, aki gyermekeit szigorban, de szeretettel nevelte. Fiát is ezen a pályán szerette volna látni, élete végéig nem tudott beletörödni, hogy író lett belőle.

IFJÚ KRÚDY, MINT FÉRJ

Nyíregyházán a gimnáziumi évek alatt kezdett el írni. Az iskola újságában és a Nyírség összes lapjaiban megjelentek publikációi. A helyi sajtóban felfigyeltek csavaros gondolataira, fordulatos, érzelmes írásaira. Budapestre, amikor felkerültek a publikációi, Spiegler Bellát kérték meg, hogy foglalkozzon Krúdy Gyulával. Ő indította el az írói karrierjét Budapesten és az országban. Később feleségül vette és született tőle három gyermeke: Gyula, Ilona és Mária majd a második házasságából Váradi Zsuzsannától született Krúdy Zsuzsa.

Krúdy magányos farkasként élte az életét, semmilyen irodalmi körhöz nem tartozott, egyszer ellátogatott a Petőfi Társaság rendezvényére, többet nem ment. Ezzel lezárult az irodalmi körök látogatása. Sajátos, egyedi írástílust alakított ki, a gazdag szókinccsel rendelkező író belopta magát az olvasók szívébe. Elkezdődött az újságírói karrierje, élete folyamán, több mint kettőezer cikket, közel háromezer novellát és közel kilencven regényt hagyott maga után.

Kicsapongó életet élt, mindennap járta az éjszakai szórakozóhelyeket, bordélyházakba járt. Krúdy konflissal és fiákerrel közlekedett, lovas bérkocsival. A kocsisok gyakran tették fel azt a kérdést: Krúdy úr hová megyünk? A válasz így hangzott: Haza, de nagy kerülő úton!

Kedvenc helyeit mindennap végigjárta. A Meteor Szállót, A Három Hollót, Japán Kávéházat, Magyar Király Hotelt, Tabánt. A házassága Bellával megromlott, a kicsapongó életvitele miatt.

ROYAL SZÁLLODA, MARGITSZIGETI SZÁLLÓ KALANDOK

Krúdy megismerkedett Váradi Reginával a Royal Szálló igazgatójának feleségével, szerelmi viszonyt folytatott a hölgyel és beköltözött a szállodába.

Később egy alkalommal Váradiné meghívta a siófoki nyaralójába Krúdy Gyulát, akkor találkozott először a 16 éves Zsuzsa lányával. Az első pillantásra szerelmesek lettek egymásba, Krúdy az otlét után magával vitte a fiatal lányt. Váradiné és férje utánuk mentek, a pályaudvarról hazahozták. A későbbiekben Zsuzsa bekerült egy internátusba, majd megkereste az író, ekkor már a margitszigeti szállóba lakott. Odaköltözött, majd 19 éves korában terhes lett kislányukkal Zsuzsannával. Krúdy elvette feleségül a nála 21 évvel fiatalabb hölgyet.

A PÉNZ HATALMA KRÚDY ÉLETÉBEN

Krúdy Gyulának az életviteléhez nagyon sok pénzt kellett, ezért mindig talált támogatókat, pályázatokat, ahol hozzájutott nagyobb összegekhez. Jó viszonyt ápolt a cukorgyáros irodalomtörténész Hatvany Lajossal, egyik alkalommal meghívta az osztrák kastélyába, két hétig ott tartózkodott. Krúdy levelet írt feleségének, hogy sajnos még nem sikerült beszélni anyagiakról a Lajossal, „de úgy látom nagy a gond, mert az asszonynál van a pénz”.

Krúdy Gyula egyik alkalommal hazautazott szüleihez Nyíregyházára. Édesapja nem volt otthon. Elkérte édesanyjától a lovakat és elindultak mulatni a kocsissal. Egész hajnalig ment a dorbézolás, ettek, ittak, énekeltek, majd délelőtt megjelentek gyalog. Édesanyja megkérdezte, hogy hol vannak a lovak? Krúdy Gyula azt felelte, hogy otthagytuk a lovakat számla ellenében. Édesanyja egy nyaklevessel válaszolt, majd kiváltotta a lovakat.

Az első házasságából született Mária nevű lánya egy szomorú levelet írt az édesapjának: „édesapa te egy jó nevű gazdag író vagy, édesanyánk nagyon nehezen nevel bennünket, néha még ennivalót sem tudok vinni az iskolába. Segíts nekünk, hogy tudjak tovább tanulni, küldjél nekünk egy kis pénzt”.

Egy irodalmi pályázatot nyert Krúdy Gyula és Móricz Zsigmond, 7000 korona volt a fődíj. A győzteseknek a pénz bizonyos százalékát fel kellett ajánlani a fiatal és szegény íróknak. Krúdy levelet írt a kuratórium vezetőjének, Kosztolányi Dezsőnek, hogy nem szeretné nyilvánosan átvenni a díjat, mert akkor oda jönnének azok az emberek, akiknek tartozik. Nem lenne elég a díj összege a kifizetésre, még neki kellene kipótolni. Egy év múlva új levelet írt az író, melyben kérte Kosztolányit, hogy most én vagyok a szegény, kérném a pályázatból a támogatást. A válasz Kosztolányitól: sajnos már nem vagyok a kuratórium tagja.

KRÚDY ÉS A GASZTRONÓMIA

Krúdy nagyon szerette a különleges ízeket. Az Újházi-tyúkhúsleves a szakács Újházy Ede barátja találmánya. Krúdy egyik kedvenc étele lett, gyakran rendelt Újházy-féle tyúkhúslevest. Krúdy népszerűsége tette híressé sokunk kedvenc ételét. Repertoárjába tartozott a velős csont, mely nem más, mint főtt marhacsont pirítóssal tálalva. Az íróról nevezték el a fűszeres sertéshúst, a Krúdy pecsenyét. A legenda nevéhez fűződik a Krúdy Fröccs: 1 l borban 1 dl szóda és 9 dl bor.

KRÚDY MUNKÁSSÁGA

Krúdy a munkában nagyon kitartó, következetes és fáradhatatlan munkabírása volt. Műveit a kritika és a közönség is értékelte, ám az 1920-as évekre szinte elfelejtették. A második világháború után viszont elfoglalta az őt megillető helyet irodalmunkban és ma is a 21. század egyik legjobb és legjelentősebb prózaírójának tartják számon. Krúdy Zsuzsa lányának mondta: ha nem Krúdyt, akkor Jókait olvass!

Krúdy Gyula egyértelműen kicsapongó életet élt, a zűrös élete mellett, már említettem, hogy több mint kétezer cikket, közel háromezer novellát és közel kilencven regényt hagyott maga után. Leghíresebb művei: Hét Bagoly, A vörös postakocsi, Szindbád, Almos könyv (apai nagyanyja naplójának ötletéből született meg).

Több, mint húsz álnéven publikált. Leggyakoribbak: Ábrándi, Nők öreg híve, Óbudai remete, Régi ablakok alatt sétáló, Szindbád.

Országos hírt és igazi közönségsikert a Szindbád-sorozat és az 1913-ban megjelent A vörös postakocsi című regénye hozott neki. Pályája a 20. századi magyar irodalomban sajátos jelenség. Kifejezésre jut benne a késői romantika kiteljesedése éppúgy, mint a modern, impresszionisztikus és a realizmus egy sajátos, rendkívül egyéni formájáig eljutó társadalom- és lélekábrázolás.

Margitszigeten a nagy és kis szállóban Bródy Sándorral és Szép Ernővel lakott.

Krúdy Gyula és Ady Endre nagyon jó barátok voltak, Ady Endre éjszakái címmel egy könyvet is írt Adyról. A Nyugat szerkesztősége Krúdyt kérte fel, hogy megírja a nekrológot Ady haláláról.

PILISY RÓZA A MŰVELT KURTIZÁN „A MAGYAR KAMÉLIÁS HÖLGY”

Apponyi gróf felfedezettje Pilisy Róza, aki kitűnt szépségével és okosságával, a gróf pártfogoltja lett. Tanította, később lakást vásárolt neki. Róza úgy döntött, hogy férfiak társaságában fog művelődni, társalkodó hölgy lesz. Tehetős kuncaftok segítségével - *Apponyi gróf, hercegek és királyok, politikusok, jómódú, befolyásos férfiak* - felépült a Magyar utca 21. szám alatt Pilisy Róza patinás, elit fogadója. A férfiak titkos találkozóhelye, ahol az irodalom és az erotika jól megfér egymás mellett.

Krúdy Gyula egyik törzshelye volt, szerelmi szálak fűzték Rózához. Pekár Gyula irodalomtörténész, író, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagozatának a tagja, államtitkár, Pilisy Róza törzsvendége, a nagy szerelme lett. Pekár arra kérte Rózát, hogy hagyjon fel a ház vezetésével, akkor elveszi feleségül. Róza nem akart felhagyni, dulakodásba fajult a vitájuk. Róza nagyon súlyosan megsérült. A rendőrség megjelent a helyszínen és megállapították, hogy ő nem követhetett el öngyilkosságot. Pekár Gyula nagyon befolyásos ember volt, ezért elsimította az ügyet, nem lett következménye. Később Pilisy Róza elmesélte Krúdy Gyulának az igaz történetet, majd megírta a Francia kastély című kisregényében. Pekár Gyula kezébe került a könyv. Magára ismert a regényben, sértve érezte magát, mindent elkövetett, hogy tönkregye Krúdy Gyulát. Betiltatta a könyveit, kiköltöztette a margitszigeti otthonából, munkát nem kapott, tönkrement.

KRÚDY GYULA VÉGNAPJAI

Krúdy már nagyon beteg volt, szív, máj, tüdő problémákkal küszködött, többször kezelték a Liget Szanatóriumban. Sajnos segíteni már nem tudtak rajta.

Krúdy Gyula végnapjai igen szomorúak voltak a Templom utca 10. sz alatt. Az Óbuda Önkormányzata szükséglakást biztosított a családnak. Egy szoba-konyhában lakott feleségével és lányával, nagyon rossz körülmények között. A közös udvaron disznókat is tartottak. Kevés volt a lakbér és a fizetnivaló, de már azt sem tudta kiegyenlíteni, tartozást halmozott fel. Kapott egy levelet 1933. május 5-én a hivataltól, hogy ki kell költözni a lakásból, de az író ezt már nem érte meg.

A szépíró Krúdy Gyulát itt érte a halál 1933. május 12-én hajnalban élete 55 évében. Felesége a halál órájában nem tartózkodott otthon. Surány Pál mérnök szerelmével vigasztalódott, sokszor éjszakára is a férfi bécsi úti lakásában tartózkodott. A gyászév letelte után hozzáment feleségül.

Krúdy Gyula a karizmatikus egyéniségével, különtségével, meghatározó alakja volt a magyar szépirodalomnak. Úgy élt, ahogy senki sem tudott. Bevezette az embereket az ingyenc ételek birodalmába. Sokszínűségével a hölgyek bálványaként élhette a hétköznapiok ünnepét. A 190 cm robusztus alakjában egy óriási gyermeki lélek lakott, akinek fogalmazásában megbújt a titkok világa. A szépíró bennünk lakik, mellyel átölelte Magyarországot.

Vác, 2022. szeptember 10.

Szerkesztette:

Németh Nyiba Sándor
író, költő
a Magyar Kultúra Lovagja
a Krúdy Kör elnöke